INLEIDING

Vraagtekens

Zolang ik me kan heugen, herinner ik me angst – existentiële angst. Het Israël waarin ik ben opgegroeid – het Israël van halverwege de jaren zestig van de vorige eeuw – was energiek, uitgelaten, hoopvol. Toch heb ik altijd het gevoel gehad dat er achter die keurige huizen en tuinen van de welgestelde middenklasse van mijn geboorteplaats een duistere oceaan lag. Op een dag, zo vreesde ik, zou die duistere oceaan omhoogkomen en zouden we allemaal verdrinken. Onze kust zou getroffen worden door een tsunami van mythische proporties, die mijn Israël van de kaart zou vegen. Dan zou het een tweede Atlantis worden, verzonken in de diepten van de zee.

Op een ochtend in juni 1967 – ik was toen negen jaar – trof ik mijn vader in de badkamer; hij stond zich te scheren. Ik vroeg hem of de Arabieren zouden winnen. Zouden de Arabieren ons Israël veroveren? Zouden ze ons echt allemaal de zee in drijven? Een paar dagen later begon de Zesdaagse Oorlog.

In oktober 1973 begonnen, ten teken van naderend gevaar, de sirenes te loeien. Ik lag op die stille namiddag van Jom Kipoer met griep in bed, toen F-4-straaljagers door de lucht scheerden. Ze vlogen op een hoogte van vijfhonderd voet over ons dak en waren op weg naar het Suezkanaal om de Egyptische invasiestrijdmacht tegen te houden, die Israël bij verrassing was binnengevallen. Veel toestellen zijn nooit meer teruggekeerd. Ik was zestien jaar en stond versteend te luisteren naar het

nieuws over de ineenstorting van onze verdedigingslinies in de Sinaïwoestijn en op de Golanhoogten. Tien huiveringwekkende dagen lang zag het er naar uit dat mijn oerangst terecht was geweest. Israël was in gevaar. De muren van de derde Joodse tempel stonden te schudden.

In januari 1991 brak de eerste Golfoorlog uit. Tel Aviv werd bestookt met Iraakse Scud-raketten. Er was enige ongerustheid in verband met een mogelijke aanval met chemische wapens. Wekenlang namen Israeliërs hun gasmasker-set overal mee naartoe. Af en toe, wanneer een waarschuwing werd uitgegeven dat er een geleide raket onderweg was, sloten we ons, met het masker voor ons gezicht, op in een afgeplakte ruimte. Hoewel later bleek dat er geen werkelijk gevaar had gedreigd, had dat surrealistische ritueel wel iets gruwelijks. Ik luisterde aandachtig naar het geluid van de sirenes en keek vol ontzetting naar de verschrikte ogen van mijn dierbaren die opgesloten zaten achter hun gasmaskers van Duitse makelij.

In maart 2002 werd Israël opgeschrikt door een golf van terreur. Honderden mensen kwamen om toen Palestijnse plegers van zelfmoordaanslagen bussen, nachtclubs en winkelcentra aanvielen. Toen ik op een avond in mijn Jeruzalemse studeerkamer zat te schrijven, hoorde ik een luide knal. Dat moest ons café in de wijk zijn, besefte ik. Ik griste mijn kladblok mee en rende de straat op. Drie knappe jongemannen zaten aan de bar, met voor hen drie halfvolle bierpullen – dood. Een tengere jonge vrouw lag in een hoek – levenloos. Degenen die slechts gewond waren, schreeuwden en huilden. Toen ik in het lamplicht van het opgeblazen café naar die hel om me heen keek, vroeg de journalist die ik nu was, zich af: wat nu? Hoe lang kunnen we nog tegen deze waanzin? Zal er een moment komen waarop de vitaliteit waarom wij Israëliërs bekendstaan, het zal afleggen tegen de dodelijke krachten die ons trachten te vernietigen?

De beslissende overwinning in de oorlog van 1967 verdreef de angsten van vóór de oorlog, en het herstel in de jaren zeventig en tachtig heelde de diepe wonden van 1973. Het vredesproces van de jaren negentig hielp ons af van het trauma van 1991. De welvaart aan het eind van het eerste decennium van deze eeuw verdoezelde de verschrikkingen van 2002. Juist omdat wij Israëliërs immer in het onzekere verkeren, geloven wij met alle macht in onszelf, in de natiestaat en in onze toekomst. Maar in al die jaren is mijn eigen sluimerende angst nooit helemaal verdwenen. Praten over die angst of er uiting aan geven was

uitgesloten; toch was die angst er, waar ik ook ging. Onze steden leken wel gebouwd op drijfzand. Onze huizen leken me niet stevig gefundeerd. Ook toen mijn land sterker en welvarender werd, voelde ik dat het uitermate kwetsbaar was. Ik besefte hoezeer we 'aan de elementen zijn overgeleverd', hoe we bij voortduring worden bedreigd. Zeker, we leven nog altijd intens en volop, en zijn in menig opzicht gelukkig. Israël straalt een gevoel van veiligheid uit dat voortkomt uit zijn successen op natuurwetenschappelijk, economisch en militair gebied. De vitaliteit waarvan ons dagelijks leven blijk geeft, is verbluffend. Toch is er altijd die angst dat het gewone leven op een dag net als in Pompeji zal stollen. Mijn geliefde vaderland zal ineenstorten wanneer enorme massa's Arabieren of machtige islamitische krachten onze verdediging zullen overmeesteren en ons met wortel en tak zullen uitroeien.

Zolang ik me kan heugen, herinner ik me de bezetting. Een week nadat ik mijn vader had gevraagd of de Arabische landen Israël zouden veroveren, veroverde Israël de door Arabieren bewoonde gebieden op de Westoever en in de Gazastrook. Een maand later gingen mijn ouders, mijn broer en ik tijdens een eerste familie-uitje naar de bezette steden Ramalla, Bethlehem en Hebron. Waar we ook kwamen zagen we restanten van uitgebrande Jordaanse jeeps, trucks en andere militaire voertuigen. Aan de meeste huizen hingen, ten teken van overgave, witte vlaggen. Sommige straten waren versperd door de platgewalste, zwartgeblakerde karkassen van luxe-Mercedessen die onder de rupsbanden van de Israëlische tanks waren beland. Palestijnse kinderen van mijn leeftijd en nog jonger stond de angst in de ogen. Hun ouders leken uit het lood geslagen, vernederd. In een paar weken tijd waren de machtige Arabieren veranderd in slachtoffers, terwijl de in het nauw gedreven Israëliërs veroveraars waren geworden. De Joodse staat toonde zich nu triomfantelijk en trots en was bedwelmd door een gevoel van macht.

Toen ik een tiener was, was alles nog oké. De gangbare mening was dat het om een goedschikse militaire bezetting van onze kant ging: het moderne Israël zou voor vooruitgang en welvaart in de Palestijnse gebieden zorgen. Nu kregen onze achterlijke buren de stroom, het leidingwater en de gezondheidszorg die ze nooit eerder hadden gehad. Ze moesten wel beseffen dat ze het nog nooit zo goed hadden gehad. Ze zouden ons vast en zeker dankbaar zijn voor alles wat wij hun schonken.

En als er vrede werd gesloten, zouden we de meeste bezette gebieden wel weer teruggeven. Voorlopig echter was alles prima geregeld in het Land van Israël. Arabieren en Joden leefden in het hele land naast elkaar en genoten van de rust en de overvloed.

Pas toen ik soldaat was begreep ik dat er iets niet klopte. Een halfjaar nadat ik was ingedeeld bij de eliteparatroepen van een IDF-brigade, werd ik uitgerekend gestationeerd in de bezette steden waar ik tien jaar eerder als kind had rondgetoerd. Nu moest ik het vuile werk opknappen: op wacht staan bij controleposten, meedoen bij huisarrestaties en het met geweld uiteenslaan van demonstraties. De ergste traumatische ervaringen had ik nog wanneer ik huizen moest binnendringen om jongemannen van hun bed te lichten voor nachtelijke ondervragingen. Wat is hier verdomme aan de hand? vroeg ik me af. Waarom verdedigde ik mijn vaderland door burgers de stuipen op het lijf te jagen die werden beroofd van hun rechten en van hun vrijheid? Waarom bezette mijn Israël gebied en onderdrukte het een ander volk?

Zo werd ik dus een vredesactivist. Eerst als jonge pacifist en vervolgens als journalist bestreed ik de bezetting vol overtuiging. In de jaren tachtig verzette ik me tegen de vestiging van nederzettingen in de Palestijnse gebieden. In de jaren negentig stond ik achter de oprichting van een door de PLO geleide Palestijnse staat. In het eerste decennium van de 21e eeuw schaarde ik me achter de eenzijdige Israëlische terugtrekking uit de Gazastrook. Maar alle tegen de bezetting gerichte campagnes waarbij ik betrokken was, liepen uiteindelijk op niets uit. Bijna vijftig jaar nadat mijn familie voor de eerste keer door de bezette Westoever toerde, is die Westoever nog altijd bezet. Hoe laakbaar die bezetting ook is, ze is wel een wezenlijk onderdeel geworden van het karakter van de Joodse staat. Ze is daarmee ook een wezenlijk onderdeel geworden van mijn leven als Israëliër. Ik mag dan tégen de bezetting zijn, ik ben er wel verantwoordelijk voor. Of ik nu wil of niet, ik kan niet om het feit heen dat mijn land een bezettingsmacht is geworden.

Eerst een paar jaar geleden begon het mij ineens te dagen dat mijn existentiële angst betreffende de toekomst van mijn land wel eens verband kon houden met mijn morele verontwaardiging over het bezettingsbeleid van mijn land. Enerzijds is Israël het enige land in het Westen dat gebied van een ander volk bezet houdt. Anderzijds is Israël het

enige land in het Westen dat in zijn voortbestaan bedreigd wordt. Zowel die bezetting als die dreiging maakt dat Israëls situatie uniek is. Dreiging en bezetting zijn allebei een sleutelfunctie gaan vervullen in ons bestaan.

De meeste waarnemers en analisten ontkennen die dualiteit overigens. Die ter linkerzijde nemen de bezetting op de korrel en hebben geen oog voor de dreiging; die ter rechterzijde hebben het over de dreiging en negeren de bezetting. Maar de waarheid gebiedt te zeggen dat men Israël en het Israëlisch-Palestijnse conflict niet kan begrijpen wanneer men niet beide elementen verwerkt in één wereldbeeld. Elke redenering die deze twee fundamentele aspecten niet in alle ernst met elkaar verbindt, schiet tekort of is zinloos. Alleen een derde benadering, die oog heeft voor zowel de dreiging als de bezetting, kan realistisch en moreel juist zijn en het Israëlische 'verhaal' recht doen.

Ik werd in 1957 geboren in de universiteitsstad Rehovot. Mijn vader was een bètawetenschapper, mijn moeder kunstenares en enkele voorouders behoorden tot de grondleggers van de zionistische beweging. Op mijn achttiende werd ik, zoals de meeste Israëliërs, opgeroepen voor militaire dienst en zat ik bij de paratroepen. Na vervulling van mijn dienstplicht studeerde ik filosofie aan de Hebreeuwse Universiteit in Jeruzalem, waar ik me aansloot bij de vredesbeweging en later bij de mensenrechtenbeweging. Sinds 1995 schrijf ik voor Israëls toonaangevende, progressieve krant, de *Haaretz*. Hoewel ik altijd een voorstander van vrede en een aanhanger van de tweestatenoplossing ben geweest, werd ik me wel meer en meer bewust van de tekortkomingen en vooroordelen van de vredesbeweging. Hoe ik tegen bezetting én dreiging aankijk, maakt dat de stem die ik laat horen enigszins afwijkt van wat anderen in de media te berde brengen. En als columnist neem ik zowel rechtse als linkse dogma's op de korrel. Ik heb geleerd dat er in het Midden-Oosten geen simpele antwoorden en ook geen noodoplossingen voor het Israëlisch-Palestijnse conflict te vinden zijn. Ik heb me gerealiseerd dat de situatie waarin Israël verkeert, uitzonderlijk gecompliceerd en wellicht zelfs tragisch te noemen is.

In de eerste tien jaar van de 21e eeuw ging het goed met Israël. De terreur nam af, de hightechindustrie floreerde en het dagelijks leven was dynamisch. Economisch gezien toonde Israël zich een 'tijger'. In zijn dagelijks bestaan bleek het een krachtbron van vitaliteit, creativiteit en

sensualiteit. Maar onder de aura van dat buitengewone succesverhaal borrelde wel bezorgdheid op. Mensen begonnen zich hardop de vragen te stellen die ik al mijn hele leven stel. Het was geen kwestie meer van linkse of rechtse politiek, of van seculier versus religieus. Er gebeurde iets wat dieper zat. Veel Israëliërs voelden zich ongemakkelijk bij het nieuwe Israël dat zich nu manifesteerde. Ze vroegen zich af of ze nog wel in de Joodse staat thuishoorden. Ze hadden er geen vertrouwen meer in dat Israël het 'nog kon opbrengen'. Sommigen vroegen een buitenlandse paspoort aan; anderen stuurden hun kinderen voor hun studie naar het buitenland. De elite zorgde ervoor dat ze over een alternatief beschikte – naast de Israëlische optie. Hoewel de meeste Israëliërs nog altijd van hun vaderland houden en de zegeningen ervan tellen, hebben velen hun rotsvaste vertrouwen in de toekomst verloren.

Nu het tweede decennium van de 21e eeuw alweer een paar jaar onderweg is, zijn er vijf verschillende redenen tot zorg, die als donkere schaduwen boven Israël en zijn ongebreidelde levenslust hangen: het besef dat er binnen afzienbare tijd misschien geen eind komt aan het Israëlisch-Palestijnse conflict; de zorgelijke gedachte dat Israëls strategische overwicht in de regio bedreigd wordt; de vrees dat juist de legitimiteit van de Joodse staat zelf afbrokkelt; de zorgelijke gedachte dat een sterk veranderde Israëlische samenleving nu verdeeld en gepolariseerd is en dat haar liberaal-democratische grondslag scheuren vertoont; en het besef dat de slecht functionerende regeringen van Israël cruciale problemen als de bezetting en de sociale desintegratie niet echt weten aan te pakken. Elk van die vijf zorgpunten houdt een aanzienlijke dreiging in, maar het is vooral de combinatie die het algehele dreigingsniveau alarmerend hoog maakt: indien vrede niet haalbaar is, hoe bieden we dan het hoofd aan een generatielang conflict, zeker wanneer daarbij ons strategische overwicht bedreigd wordt, onze legitimiteit afneemt, onze democratische identiteit afbrokkelt en onze binnenlandse tegenstellingen ons verscheuren? Hoewel Israël nog altijd innovatief, aantrekkelijk en energiek is, is het nu wel een door twijfels gekweld land. Bestaansangst hangt als de reusachtige schaduw van een onheilspellende vulkaan boven het land.

Om die reden ben ik aan deze reis begonnen. Vijfenzestig jaar na zijn stichting is Israël weer terug bij de kernvragen. Honderdzestien jaar na de oprichting van de beweging wordt het zionisme geconfron-

teerd met zijn voornaamste tegenstrijdigheden. De uitdagingen gaan nu veel verder dan de bezetting en zitten veel dieper dan de kwestie van de vrede. Allemaal zien we ons gesteld voor de drieledige vraag: Waarom Israël? Wat is Israël? Zal Israël blijven bestaan?

De vraag 'waarom Israël' valt niet te beantwoorden via de polemiek. Hoe gecompliceerd hij ook is, hij leent zich niet voor argumenten en tegenargumenten. De enige manier om daar uit te komen bestaat erin het verhaal van Israël te vertellen. Dat heb ik in dit boek ook getracht te doen. Op mijn eigen idiosyncratische manier en door mijn eigen bril heb ik gepoogd ons bestaan als een geheel te benaderen – zoals ik het zie. Dit boek is de persoonlijke odyssee van één Israëliër die vol verbijstering het historische drama beziet dat zijn vaderland in zijn greep heeft. Het is de tijd- en ruimtereis van een in Israël geboren persoon, op zoek naar het héle verhaal van zijn land. Via het verleden van mijn familie, via mijn persoonlijke geschiedenis en via diepte-interviews probeer ik greep te krijgen op dat grotere Israëlische verhaal en de achterliggende vraag 'waarom Israël?' Wat is er gedurende meer dan honderd jaar in mijn thuisland gebeurd, dat we nu zijn waar we zijn? Wat is er hier tot stand gebracht, wat is hier verkeerd gegaan en waar stevenen we op af? Is mijn grote bezorgdheid wel terecht? Is de Joodse staat echt in gevaar? Zitten wij Israëliërs gevangen in een uitzichtloze tragedie of kunnen we ons nog nieuw leven inblazen, onszelf eruit redden en het land redden waar we zo van houden?

EEN

Op het eerste gezicht – 1897

Op de avond van 15 april 1897 verlaat een klein, sierlijk stoomschip de haven van Port Said in Egypte, met bestemming Jaffa. Aan boord zijn dertig passagiers, onder wie eenentwintig zionistische pelgrims die via Parijs, Marseille en Alexandrië uit Londen zijn gekomen. De pelgrims staan onder leiding van de eerwaardige Herbert Bentwich, mijn overgrootvader.

Bentwich is als zionist een buitenbeentje. Aan het eind van de 19e eeuw komen de meeste zionisten uit Oost-Europa, maar Bentwich is Brits onderdaan. De meeste zionisten zijn ook arm, terwijl hij een welgesteld man is. De meeste zionisten zijn verder seculier, maar hij is gelovig. Voor de meeste zionisten uit die tijd was het zionisme de enige keus, maar mijn overgrootvader opteerde uit vrije wil voor het zionisme. In het begin van de jaren tachtig van de 19e eeuw komt Bentwich tot de slotsom dat de Joden weer moeten neerstrijken in hun oude thuisland: Judea.

Ook de pelgrimstocht is ongewoon. Het is de eerste keer dat beter gesitueerde Britse Joden zo'n reis naar het Land Israël ondernemen. Dat is ook de reden dat de stichter van het politiek zionisme, Theodor Herzl, zo geïnteresseerd is in de eenentwintig reizigers. Hij gaat ervan uit dat Bentwich en zijn metgezellen een grondig rapport opstellen over het Land. Herzl heeft met name belangstelling voor de bewoners van Palestina en voor mogelijkheden tot kolonisatie. Hij verwacht dat het verslag aan het eind van de zomer kan worden uitgebracht op het

Eerste Zionistische Congres dat in Bazel zal worden gehouden. Mijn overgrootvader stelt zijn doelen echter minder hoog; zijn zionisme, dat van oudere datum is dan dat van Herzl, is bij uitstek romantisch van aard. Maar ook hij was gegrepen door Herzls profetische manifest *Der Judenstaat*, dat in het Engels de titel *The state of the Jews* meekreeg. Hij nodigde Herzl persoonlijk uit in zijn gerenommeerde Londense club en was diep onder de indruk van het charisma van de visionaire leider. Net als Herzl is hij van mening dat de Joden terug moeten naar Palestina. Maar wanneer het weinig diepgang makende stoomschip *Oxus* de donkere wateren van de Middellandse Zee klieft, is Bentwich nog altijd een naïeveling. Mijn overgrootvader wil geen land bezetten en een staat stichten; hij wenst God te ontmoeten.

Ik blijf even aan dek. Ik wil erachter komen waarom de *Oxus* zee heeft gekozen. Wie is die voorvader van mij eigenlijk en waarom is hij hierheen gegaan?

Aan het begin van de 20e eeuw zijn er wereldwijd meer dan 11 miljoen Joden; daarvan leven er bijna 7 miljoen in Oost-Europa, 2 miljoen in Midden- en West-Europa, en 1,5 miljoen in Noord-Amerika. In Azië, Noord-Afrika en het Midden-Oosten telt men nog geen 1 miljoen Joden.

Alleen de Noord-Amerikaanse en West-Europese Joden zijn geëmancipeerd. In Rusland worden ze vervolgd. In Polen worden ze gediscrimineerd. In islamitische landen vormen ze een 'beschermd volk', dat wil zeggen, ze zijn tweederangs burgers. Ook in de Verenigde Staten, Frankrijk en Groot-Brittannië is die emancipatie louter een wetsartikel. Het antisemitisme is in opkomst. In 1897 is het christendom nog geen 'vriendjes' met zijn geloofstegenhanger. Veel mensen vinden het moeilijk de Joden te zien als vrije, trotse, gelijkwaardige mensen.

In delen van Oost-Europa is de situatie van de Joden precair. Daar komt een nieuw soort, op etniciteit gebaseerd antisemitisme in de plaats van het aloude, op religie gestoelde antisemitisme. Joodse steden en dorpen in Rusland, Roemenië, Polen en Wit-Rusland hebben te lijden onder hele reeksen pogroms. De meeste *sjtetl*-Joden beseffen dat het *sjtetl*, de kleine gemeente aldaar, geen toekomst heeft. Honderdduizenden inwoners begeven zich op weg naar Ellis Island. In de Joodse diaspora doet zich opnieuw het rampzalige verschijnsel voor van massale emigratie.

Wat de toekomst in petto heeft, is erger dan wat in het verleden is gebeurd. In de vijftig jaren die volgen, zal een derde van alle Joden worden vermoord. Twee derde van de Europese Joden zal worden uitgeroeid. De ergste catastrofe in de geschiedenis van het Joodse volk moet dan nog plaatsvinden. Wanneer de *Oxus* de kust van het Heilige Land nadert, is men al bijna doordrongen van de noodzaak om Palestina aan de Joden te geven. Als de Joden hier niet aan land gaan, zullen ze geen toekomst meer hebben. De opdoemende kustlijn zou wel eens als enige uitkomst kunnen bieden.

Er is nog meer nodig. Tijdens het millennium dat aan 1897 voorafging, konden de Joden overleven dankzij de twee grote G's: God en Getto. De Joden wisten hun identiteit en cultuur in stand te houden dankzij de nabijheid tot God en het op een afstand houden van de hen omringende, niet-Joodse wereld. De Joden hadden geen eigen grondgebied, geen koninkrijk. Ze hadden geen vrijheid, geen soevereiniteit. Het waren hun geloof, hun godsdienstige plechtigheden en hun gezaghebbende heilige boeken waardoor ze onderling hecht verbonden waren en een volk vormden, én het feit dat de *gojim* hoge muren rond hen optrokken waardoor ze in een isolement bleven. Maar in de loop van de 19e eeuw raakte God uit het zicht en stortten de muren van het getto in. Het aloude recept van Joodse overleving werd ondermijnd door secularisatie en emancipatie, hoe beperkt het effect daarvan ook nog was. Er was niets meer waardoor het Joodse volk zich kon handhaven te midden van andere volken. Ook als de Joden niet werden afgeslacht door Russische kozakken of vervolgd werden door Franse antisemieten, werden ze als collectief geconfronteerd met een dodelijke dreiging. Het was de vraag of ze in de diaspora nog in staat zouden zijn een niet-orthodoxe Joodse beschaving te handhaven.

Er was behoefte aan een ommekeer. Als het Joodse volk wilde overleven, diende het te worden getransformeerd van een volk in de diaspora tot een natie met een eigen soevereiniteit. Het zionisme dat in 1897 opkomt, is in dit verband een geniale zet. De oprichters, aangevoerd door dr. Herzl, hebben een vooruitziende blik én lef. Alles bijeengenomen was de 19e eeuw de bloeitijd van het West-Europese Jodendom. Maar de zionisten van Herzl beseffen wat hun te wachten staat. Natuurlijk weten ze niet dat de 20e eeuw op de proppen zal komen met

oorden als Auschwitz en Treblinka. Toch handelen ze in de jaren tachtig van de 19e eeuw alsof ze vooruitlopen op de jaren veertig van de 20ste eeuw. Ze realiseren zich dat ze te maken hebben met een ingrijpend probleem: de voor de deur staande uitroeiing van de Joden. En ze realiseren zich ook dat een ingrijpend probleem een radicale oplossing vergt: een transformatie van de Joden, een transformatie die alleen tot stand kan komen in Palestina, het vroegere thuisland van de Joden.

Herbert Bentwich ziet dat alles niet zo scherp als Theodor Herzl. Hij weet niet dat de nieuwe eeuw die zich aandient, de meest dramatische zal worden in de Joodse geschiedenis. Maar zijn intuïtie zegt hem wel dat het tijd wordt om actie te ondernemen. Hij weet dat de ellende in Oost-Europa onverdraaglijk is en dat in het Westen assimilatie onontkoombaar is; in het Oosten lopen de Joden gevaar en in het Westen verkeert het Jodendom in de problemen. Mijn overgrootvader beseft dat het Joodse volk per se een nieuwe verblijfplaats, een nieuwe start en een nieuwe bestaansgrond nodig heeft. Wil het overleven, dan heeft het Joodse volk het Heilige Land nodig.

Bentwich werd in 1856 geboren, in het Londense district Whitechapel. Zijn vader was een Russisch-Joodse immigrant die de kost verdiende als handelsreiziger; in Birmingham en Cambridge ging hij de deuren langs met sieraden. Voor zijn geliefde zoon wilde die koopman echter meer: hij stuurde Herbert naar prima *grammar schools*, waar de jongen goed presteerde. In de wetenschap dat de hoop van de ouders op hem was gevestigd, werkte de gedisciplineerde jongeman hard; hij zou laten zien wat hij waard was. Na zijn dertigste was hij al een succesvol jurist en woonde hij in St. John's Wood, in het noordwesten van Groot-Londen.

Voordat hij naar Palestina vertrok, was mijn overgrootvader een vooraanstaande figuur in de Engels-Joodse gemeenschap. In zijn professionele leven was hij een expert in auteursrecht; in zijn sociale leven was hij een van de oprichters van de toonaangevende Maccabean Club, waar men dineerde en debatteerde. In zijn privéleven was hij getrouwd met een mooie, kunstzinnige vrouw, die negen kinderen opvoedde in hun herenhuis aan Avenue Road. Er zouden in die jaren nog twee kinderen bij komen.

Als selfmade man is Herbert Bentwich star en pedant. Zijn in het oog springende karaktertrekken zijn arrogantie, doorzettingsvermogen,